

Fomentar l'agroecologia i la conservació de la natura

La biodiversitat és crucial no només per a la preservació de la natura i els ecosistemes, sinó també per a la prosperitat i el benestar dels humans. Actualment, estem en un moment de crisi climàtica i de pèrdua de biodiversitat i hi ha poques accions encaminades a fer-hi front. Durant el segle passat hi ha hagut una clara tendència a la disminució de la biodiversitat —tant a nivell mundial com a casa nostra—, deguda a l'increment sostingut del consum de recursos i a un sistema econòmic consumista a la major part del món; una tendència que continua actualment. La pèrdua de biodiversitat no només afecta els espais naturals i al seu equilibri per mantenir ecosistemes funcionals i resilents, sinó que també té impactes negatius en la capacitat productiva del territori. Ecosistemes diversos asseguren la diversitat genètica dels ecosistemes agraris, que alhora, asseguren la nostra cadena alimentària i la fan més resilient a plagues, malalties i altres amenaces, tot aportant béns i serveis essencials per al nostre benestar.

La situació actual i els serveis ecosistèmics

Malauradament, la industrialització del sector alimentari i les polítiques agràries a nivell europeu i nacional, combinades amb dinàmiques de despoblament, han conduït a un increment de l'agricultura industrialitzada i a un cert model d'agricultura local que prioritzen la productivitat per sobre de la biodiversitat, amb poques varietats de plantes i animals, cosa que ofereix poc marge per a la compatibilització de biodiversitat i productivitat. Tractar els cultius i el bestiar com a peces d'una cadena de muntatge en comptes d'actors únics en un sistema dinàmic, amenaça les espècies salvatges i té greus implicacions per al nostre propi abastiment d'aliments. Per contra, l'agricultura sostenible i l'agroecologia adopten la biodiversitat per tal de minimitzar l'impacte de la producció

agrària en els ecosistemes, mitjançant la incorporació de nombroses varietats vegetals i animals en ecosistemes complexos de granja.

A més de proporcionar resiliència als ecosistemes contra el canvi climàtic i els episodis meteorològics extrems que l'acompanyen, i d'assegurar la continuïtat de la nostra cadena alimentària, la biodiversitat és clau en tres dels serveis ecosistèmics que són crucials per assegurar el benestar dels humans. El primer és el de la generació de matèries primeres: aliments i materials per a construcció —per exemple fusta i cel·lulosa—, manufacturació de productes —per exemple, fibres o material tèxtil—, entre altres. El segon fa referència a la regulació dels processos climàtics i biològics, ja que a través de la biodiversitat, els organismes vius, els ecosistemes i el clima es poden regular; aquests serveis inclouen processos com la regulació de la temperatura, el segrest del carboni atmosfèric, el cicle dels nutrients o el control de plagues. Un últim grup de serveis que ofereix la biodiversitat són els serveis culturals, que inclouen la connexió personal que tenim amb el nostre entorn, el seu valor cultural, la seva bellesa o el benestar que ens poden aportar emocionalment.

ARRELEM UNA NOVA PAGESIA

Sense els serveis d'aprovisionament i de regulació per mantenir la salut, l'equilibri i la resiliència dels ecosistemes, el sector agrari entraria en un període d'incertesa i davallada. Per tal de prevenir aquest perill, hi ha mesures dins de la conservació que es poden adoptar per tal de protegir i assegurar aquests serveis ecosistèmics, mentre que alhora es conserva la biodiversitat. Des de la Xarxa per a la Conservació de la Natura i altres entitats membres, hi ha diferents iniciatives i projectes que estan treballant per fer compatible l'activitat agrària i la conservació de la natura. El projecte Erasmus+ Resifarms ha format agricultors i tècnics agrícoles en els beneficis de la conservació de la natura per a l'agricultura i en les accions de conservació més efectives per a potenciar-los. Tot aquest coneixement s'ha recollit en una guia, disponible a la web del projecte. Altres iniciatives, com l'Escola de Pastors, treballen per a la promoció d'un sector clau com és el de la ramaderia extensiva. La Fundació Emys es focalitza a compatibilitzar la producció agrícola, la inclusió social i la conservació d'espècies autòctones. Finalment, entre d'altres, l'Associació Trenca treballa en la conservació d'oliveres monumentals i la conservació de la natura i, com aquestes, un bon nombre d'iniciatives esparses arreu del territori.

Mesures pels serveis ecosistèmics

Una de les mesures més eficients per garantir aquests serveis ecosistèmics, que s'ha implementat exitosament en altres territoris fora de Catalunya, és la que fa referència al pagament dels serveis. Aquesta mesura consisteix a calcular el valor monetari d'aquests serveis i compensar els propietaris o gestors d'espais que n'asseguren l'aprovisionament, a fi d'incentivar-los a seguir-los protegint i, al mateix temps, poder assegurar aquests serveis. La pràctica d'aquesta mesura ja s'ha implementat a diversos llocs del món; en alguns casos, com el "Result based payment" que s'ha implementat a territoris de la Unió Europea, no es paga segons el valor monetari del servei, sinó segons el cost que pot tenir per a l'agricultor.

A Catalunya també hi ha localitats on s'està considerant implementar aquesta mesura. El Grup Operatiu d'Exploració, Identificació i Articulació dels elements clau per a la innovació i l'estratègia pel relleu agrari a la Garrotxa, està treballant per potenciar la importància de la conservació de la natura amb la importància de la ramaderia extensiva.

El pasturatge i la ramaderia extensiva són claus per mantenir un bon funcionament dels ecosistemes i una bona biodiversitat, a través del servei ecosistèmic de regulació, com ara el control d'incendis, la conservació d'hàbitats d'espais oberts i la fixació de carboni en el sòl. Des del Grup Operatiu és vol impulsar, entre altres eines, la pràctica del pagament per aquests serveis ambientals que exerceix el pasturatge, a través de la col·laboració amb diferents agents i apel·lant a diferents programes i subvencions on es pot adscriure la pràctica. Per quantificar aquests serveis i impulsar la pràctica es col·laborarà amb diferents entitats a fi de posar en valor els serveis ecosistèmics derivats de l'activitat ramadera.

Camins de futur

Malgrat l'emergència climàtica i la nostra gran dependència d'un bon funcionament dels ecosistemes, no només per a la producció agrícola, sinó també per lluitar contra l'emergència climàtica i per al nostre benestar físic i emocional, l'acció per a la protecció i conservació de la natura no està sent suficient. La feina per a l'impuls de l'agroecologia i la difusió dels beneficis de la biodiversitat, hauria de ser central en totes les administracions, i les entitats haurien d'obrir la mirada per analitzar com poden contribuir des de la seva postura i els seus objectius a la conservació de la biodiversitat i la visió de l'agroecologia. L'agroecologia és una bona proposta perquè combina la producció d'aliments amb la conservació de la natura, el respecte pel medi ambient i per les persones que hi treballen. Donar a conèixer tots els serveis que ens dona la biodiversitat, impulsar l'agroecologia i implementar pràctiques com la de remunerar serveis ambientals, són molt bones eines per assegurar les sinergies entre la conservació de la natura i la producció d'aliments de manera sostenible a llarg termini.

Nora Maristany, Xarxa per a la Conservació de la Natura

Maig 2022